

**BOSHLANG'ICH TA'LIMDA INTEGRATSIYA. O'QUVCHINI MUSTAQIL FIKRLASHGA
YO'NALTIRISHDA INTEGRATSIYALASHGAN TA'LIMNING ROLI**

Abduraxmonov Umidjon Shoqosim o'g'li.

Qo'qon DPI o'qituvchisi

Temirova Muslima Muhibillo qiz

Qo'qon DPI talabasi

Annotatsiya. Maqolada boshlang'ich ta'limda integratsiyalashgan yondashuvning ahamiyati va o'quvchini mustaqil fikrlashga yo'naltirishdagi roli yoritilgan. Integratsiyalashgan ta'lim o'quv jarayonida turli fanlar va ko'nikmalarni uyg'unlashtirib, o'quvchilarni murakkab va ko'p qirrali muammolarni hal qilishga tayyorlaydi. Maqolada bu yondashuv orqali o'quvchilarning mantiqiy fikrlash, ijodkorlik, o'z-o'zini anglash va mas'uliyatli qaror qabul qilish kabi ko'nikmalarini shakllantirish usullari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: integratsiyalashgan ta'lim, boshlang'ich ta'lim, mustaqil fikrlash, mantiqiy fikrlash, ijodkorlik, o'z-o'zini anglash, o'quv jarayoni.

Boshlang'ich ta'lim uchun zarur va ustivor yo'nalishlaridan biri ta'lim mazmunining yangilanishi, darsni integratsiyalangan tajriba va g'oyalarga tayanib, zamonaviylashtirilgan, takomillashtirilgan hamda ilmiy-innovatsion texnologiyalar asosida o'tish zaruriyatini keltirib chiqardi. Chunki, dars ta'lim – tarbiya berishning asosiy o'zagidir. O'quvchining o'quv fanlarini chuqur o'rganib borishi davomida uning bilimi mustahkamlanadi, savodxonligi oshib boradi.

Integratsiyalangan yondashuv metodlari va usullariga quyidagilar kiradi: evristik suhbatlar, umumiy suhbatlar, ekskursiyalar, ijodiy ishlar, o'qitishning ko'rgazmali metodlari, mustaqil ishlar, o'qish, matematika darslarida og'zaki rasim chizish, tabiatshunoslik darslarida tabiat tasvirlarini ifodali o'qish, ona tili darslarida tabiatshunoslikka oid diktantlar, matnlar yozish.

Darhaqiqat, o'qitish maqsadidagi integratsiya – bu o'quvchini o'qitishni birinchi qadamlaridanoq olamni bir butunlikda va uni barcha elementlari o'zaro bog'liqligi haqida tasavvur berishdir.

Integratsiya – an'anaviy ta'lim vositasi; oldin mavjud turlangan bilimlar kesishuvida bilmaganlarni to'ldirib olish, ular orasidagi mavjud aloqani o'rnatish; o'qitishda mavjud bilimlarni yangilash bilan o'quvchining o'zlashtirish darajasini oshirish.

Tabiat va jamiyatda sodir bo'ladigan turli voqea hodisalarning, ular orasidagi aloqalarning bir-biriga bog'liq holda rivojlanishini fanlararo aloqadorlik asosidagina tushunib yetish mumkin. Tabiat va jamiyat fanlarini alohida – alohida o'rganish ularga oid tarqoq bilimlarni shakllantirishga olib keladi. Bunday bilimlar tabiat va jamiyatning bir butunligi, insoniyatning tabiatda tutgan o'rni, insoniyat oldida turgan global muammolar mohiyatini to'g'ri tushinish va uni oqilona hal qilish uchun tizimli yondashuv zarurligi haqidagi tasavvurlar hosil bo'lishiga imkon bermaydi.

Boshlang'ich maktab fanlari doirasida integratsiyalashgan oqitish usullarining qo'llanilishi o'quvchi yoshlarning ijodiy tafakkurining shakllanishida, muloqot imkonining kengayishida, voqea – hodisalarga nisbatan baholashlari va qarashlarining shakllanishida, shuningdek, dars jarayonida vujudga kelgan qizg'in munozara va mantiqiy yechimlarning bevosita ishtirokchisi sifatida o'z faoliyatidan psixologik qoniqish hissini vujudga kelishi muhim ahamiyat kasb etadi. 1-4 sinf o'quvchilarida abstrakt tafakkur, mantiqiy fikrlash, tanqidiy baholash, qiyoslab tahlil qilish, integratsiya yani fanlararo aloqadorlikka oid bilimlarni takomillashtirishda boshlang'ich sinf darslarida "aqliy hujum", "kichik guruhlarda ishlash", "test", "rolli o'yinlar", "klaster", "sahna" darslari, "o'yin", "aql charxi", "sarlavhasi mendan matni sendan" o'yini, "taqdimot va

muzyoralar”, “gapni oxiriga yetkaz”, “ijodiy mehnat” kabi turli sub’ektiv faollikni talab etuvchi usullar orqali ta’limni tashkil etilishi yuqori samara beradi.

Shuningdek, ta’limni didaktik o’yinlar ko’rinishida tashkil etilishi o’quvchilarda ijodiy tafakkurni, ichki faollikni, erkin muloqotga kirishish, o’z hulqini boshqarish, muloqot madaniyati va saviyasini o’zlashtirishiga kuchli ta’sir ko’rsatadi. Shaxs ma’naviyati, ruhiy olam ko’rinishlari uning muloqoti orqali namoyon bo’ladi. Sir emaski, bugungi kunda yoshlarni muloqot saviyasi, madaniyati, muloqot orqali hissiy holatlarini bayon eta olish imkoniyatida qo’pol nuqsonlar ko’zga tashlanadi. Bu muammo yechimi esa ularni ta’lim jarayonida o’z ustida ishlashlarini tashkil etish, o’zga shaxslarni va o’zini o’zgaralar qarashlari (refleksiya) bilan baholay olishlarini yuzaga keltirish orqali hal etish mumkin. Bundan tashqari ta’limda individual xususiyatlarni e’tiborga olgan holda va ichki imkoniyatlarga ko’ra turli usullarni qo’llanilishi, o’quvchilarni turli vaziyatlarda faollik ko’rsatishlarini talab etilishi ulardagi ochilmay qolgan imkoniyatlarni, zabt etilmagan yangi qirralarni kashf etilishiga turtki bo’ladi.

Jumladan, “Aqliy hujum” usuli mantiqiy fikrlashni, xotira, diqqat, idrok, hayol, nutq jarayonlari uzviyligini, tafakkur tezligi va nutqiy mahoratni mukammal darajasini namoyon etishni talab qiladi. Bundan tashqari hal etilayotgan muammo yechimiga qadar turli yondoshishlar, ta’riflar keng qamrovli fikr yuritishga, o’z aqliy salohiyatini qay darajada ekanligini baholay olishga sharoit yaratadi. Psixologik nuqtai nazardan, shaxs o’z qobiliyatlari va imkoniyatlarini qay darajada adekvat baholay olishi uni jamiyatda faollik ko’rsatishiga, shaxslararo munosabatlar tizimiga oson kirisha olishiga, ichki salohiyatidan oqilona, samarali foydalana olishiga zamin yaratadi. Bundan tashqari bir xillikka yo’g’rilgan ta’lim mazmuni shaxs xotirasida kam qo’zg’olishlar hosil qiladi va shu bilan birga tasavvurlar tizimida assotsiativ bog’lanishlar uzviyligi ham faol bo’lmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mavlonova R., Rahmonqulova N. Boshlang’ich ta’limni integratsiyalash. -Toshkent. 2011. B.182.

2. Omonov H.T. Olamning umumiy ilmiy manzarasini yaratishda fanlar integratsiyasi va differentsiatsiyasining roli // Ta’lim tizimida ijtimoiy-gumanitar fanlar. -2007. - № 3. B.437.

3. Nuriddinova M.I. Tabiatshunoslikni o’qitish metodikasi. - O’quv qo’llanma.T., 2005.

4. Shirinboyev Sh. Tabiatshunoslik darslarida ekologik tarbiya// “Boshlang’ich ta’lim”. - 1993. - №5-6. B.319.

5. Norbo’tayev X.B., Shoyqulova N. Fanlararo ekologik tarbiya. Uslubiy qo’llanma. – Toshkent: “DIZAYN-PRESS”, 2012. B.106.

6. Рахманкулова, Н. Х. (2021). Исторические данные о числах и количестве. *INTERNATIONAL JOURNAL OF DISCOURSE ON INNOVATION, INTEGRATION AND EDUCATION*, 2(2), 97-100.

7. НН, М., АА, N., NX, R., GB, U., & UA, M. (2022). КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ В ОБЛАСТИ ИКТ. *Международный журнал специального образования детей раннего возраста*, 14(7).